

SØR-TRØNDELAG TINGRETT

Dok 2

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

14-058893ADM-STRO

Dato

30.10.2014

Høring – NOU 2014: 1 Ny arvelov

Innledning

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 31. mars 2013. Sør-Trøndelag tingrett er i departementets ekspedisjon av 25. august 2014 innvilget fristutsettelse til 1. november 2014 for vår høringsuttalelse.

Notartestament

Det er i ny arvelov § 34 foreslått å gjenopplive et tilbud om at testator skal kunne ta med seg sitt uferdige testament til tingretten og motta notarialbekreftelse fra rettens ansatte som alternativ til den ordinære vitneordningen. Retten skal samtidig "gå god for" testators testamentsførhet og identitet. Tanken med en slik ordning er muligens god, men vel mye farget av et ønske om å utvide servicen overfor potensielle testatorer? Sør-Trøndelag tingrett stiller seg kritisk til forslaget av flere grunner.

I den grad det er mulig å beskrive idealsituasjonen bør utforming av testament være et resultat av et veloverveid ønske på grunnlag av kompetent utredning av faktum, jus, økonomi og andre relevante forhold. Et stort antall testamenter leveres inn til oppbevaring hos tingretten. Mange ganger har vi fått et inntrykk av at testator misforstår og tror at oppbevaringen hos tingretten i seg selv sikrer gyldigheten og gjennomføringen av testasjonen. Det er også flere eksempler på at testator tror at innholdet i testasjonen står seg alene i kraft av at formkravene er oppfylt. Arvelovutvalgets forslag innebærer at man går et betydelig steg videre, noe som vil kunne gi grobunn for ytterligere feilaktige forventninger når det gjelder effekten av tingrettens befatning med testamentet. I lys av disse eksemplene er det grunn til å påpeke en viss bekymring dersom forenklingen og tilgjengeligheten for testamentsproduksjon går for langt. Tingretten skal etter forslaget fortsatt ikke ha noen rådgiverrolle, hvilket bør være opplagt. Publikum vil imidlertid ikke nødvendigvis se dette nå som tingretten kommer inn på den måten som foreslått, og i verste fall leve i den tro at tingretten har en

Postadresse
Postboks 2317 Sluppen, 7004 Trondheim

Sentralbord
73 54 24 00

Saksbehandler
Bente F. Elverum

Bankgiro

Organisasjonsnummer
974748541

Kontoradresse
Munkeg. 20

Telefaks
73 54 25 81
konkurs, skifte,
vigsel, notarial: 73
54 25 20

Telefon
73 54 24 21

Ekspedisjonstid
08.00-15.45 (15.00)

Internett/E-post
www.domstol.no /
Sor-Trondelag.tingrett@domstol.no

"godkjenningsrolle" og dermed skape en forventning om at testamentet er uangripelig. Når testator er død er det jo for sent å rette opp misforståelser og feil.

Det er vist til at Danmark har en slik ordning. Vi savner en nærmere utredning rundt hvordan denne fungerer i praksis.

Forslaget vil kunne gi utfordringer i forhold til tingrettens habilitet i forbindelse med etterfølgende tvister om testamentets gyldighet. Dette gjelder uavhengig av om det er en dommer eller en administrativ ansatt med notarialfullmakt som har gitt nødvendig bekreftelse på testamentet. Vi savner en nærmere drøftelse rundt dette.

At notaren skal avvise rekvirenten ved tvil om testamentsførheten er isolert sett vel og bra. Forholdet rundt dette fremstår dessverre likevel som noe naivt. Hvordan skal notaren – som aldri før har møtt testator – på en forsvarlig måte ha forutsetninger for å vurdere dette i løpet av ca. 10 minutter? Problemstillingen forsterkes ved at det er satt inn en bevisregel med presumsjon som sier at det i utgangspunktet kreves sterke bevis for å legge et annet faktum til grunn enn det retten har gitt uttrykk for ved påtegningen, jf forslaget § 34 tredje ledds merknader. Det blir ikke mindre betenkelig når det ikke legges opp til en tilsvarende presumsjon ved ordinær bekreftelse fra to vitner. Forslaget bør sparres mot den mer tradisjonelle og etablerte fremgangsmåten ved testamentsoppsettelse: I de tilfeller testator benytter advokatbistand eller annen kompetent rådgiver vil situasjonen være en ganske annen, jf det som fremgår ovenfor med hensyn til forsvarlig prosess ved testamentsutforming. I tillegg gir en slik prosess rådgiveren langt bedre tid og mulighet til å vurdere om testator har de nødvendige mentale forutsetninger for testasjonen.

Det kan også reises spørsmål i forhold til om forslaget er prosessdrivende for så vidt angår mulig erstatningssøksmål mot staten for de tilfeller testamentet blir underkjent.

Slik forslaget fremstår i sin helhet i dag bør domstolen holdes utenfor denne oppgaven. For den saks skyld bør dette også gjelde for andre offentlige organer.

Økning av arveandel til gjenlevende ektefelle og samboer

Sammenlignet med Skiftelovutvalgets utredning NOU: 2007: 16 Ny skiftelovgivning, har vi registrert langt større interesse fra publikum i media knyttet til utredningen til Arvelovutvalget. Det er grunn til å tro at dette i stor grad skyldes langt større rettspolitisk nedslagsfelt. Særlig gjelder dette økonomer, både i og utenfor universitetsmiljø og advokater som arbeider med arv/skifte- og familiesaker. For domstolenes vedkommende vil det i utgangspunktet ikke være naturlig å mene noe om den politiske delen. Det vil likevel være hensiktsmessig å belyse effekten i forslagene på enkelte områder.

Samboere med samboertid på 5 år, eller som har felles barn, får etter forslaget lik rett til arv og uskifte som ektefeller. Samtidig økes arvelodden til gjenlevende fra $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ og minstearven økes fra 4G til 6G når førsteavdøde etterlater seg livsarvinger. Forholdet er i pakt med en utvikling – ikke minst på uskifteområdet – hvor vi har sett en klar utvidelse av gjenlevendes rettigheter.

Berettigelsen ved prioriteringen av gjenlevende (samboer/eller ektefelle) på bekostning av livsarvingene er i de fleste tilfeller relativt enkel å forholde seg til, les at gjenlevende skal sikres på en god måte når livsledsageren faller bort. Situasjonen når lengstlevende faller bort byr imidlertid på langt større utfordringer. Dette fordi lengstlevendes arvinger får vesentlig mer av arven etter

førsteavdøde enn førsteavdødes arvinger. Denne indirekte effekten av ønsket om å sikre gjenlevende fremstår mindre belyst og begrunnet. Den kan dessuten utfordre grunnleggende likhets- og rettferdighetsbetraktninger i samfunnet. Den legger også grobunn for konflikter, ikke bare etter førsteavdødes dødsfall og lengstlevendes dødsfall. Den har også et potensiale for å være konfliktskapende før førsteavdødes dødsfall – nettopp fordi konsekvensen av et etablert samboerskap/ekteskap truer særkullslivsarvingenes arveutsikter.

Utfordringen kommer på spissen når førsteavdøde og gjenlevende ikke har felles barn, men særkullsbarn eller særkullsbarn på hver sin side. Når lengstlevende dør (og det kan ofte være i tett og tilfeldig rekkefølge), ser man den fulle effekten av den ubegrunnede favoriseringen av lengstlevendes arvinger på bekostning av førsteavdødes arvinger.

A og B har begge hver sine to særkullslivsarvinger. Begge bringer med seg 1 million hver inn i det nye forholdet. A dør først. Barna etter A får da 250 000 hver og B arver 500 000. Når B like etter dør, får barna etter B 750 000 hver.

En mulig løsning som kan forhindre en slik effekt vil være å gi samboerparet/ektefellene større mulighet til å selv å foreta en prioritering gjennom testament. En slik løsning vil dog kunne skape utfordringer fordi det kan oppfattes som mindre populært å presentere et testament overfor sin samboer/ektefelle som begrenser retten til denne og i praksis dennes særkullsbarn. Målet bør således være å ende opp med et system med hovedregel om at særkullsbarna på hver side til slutt ender opp med arven fra "sin side". Så får man heller skape rom for justeringer ved testament dersom man ønsker avvik fra likhetsprinsippet. Et slikt system går ikke på bekostning av gjenlevende.

Gjensidige/felles testamenter

Etter forslaget om utvidet arverett til gjenlevende vil behovet for gjensidige testamenter være betydelig begrenset. Gjensidige testamenter kan – dersom forslaget vedtas - faktisk innebære en større begrensning i lengstlevendes rådighet gjennom testament. Skiftelovutvalgets vurdering i NOU 2007:16 s. 187-188 vil således være relevant når dette skal behandles videre under iakttakelse av Arvelovutvalgets dissens på dette punkt.

Oppbevaring av testament hos tingretten

Standpunktet om å fortsette ordningen med oppbevaring av testamenter hos tingretten, som også var standpunktet til Skiftelovutvalget, gis sin støtte. Dette er en ordning som fungerer godt og det er fast praksis hos mange advokater at testamentet oversendes tingretten til oppbevaring etter opprettelsen.

Sør-Trøndelag tingrett

Børge B. Trondvold
administrasjonssjef